

मैत्रावरुणर्वसिष्ठः। वरुणः। त्रिष्टुप्।

रदत्पथो वरुणः सूर्याय प्राणांसि समुद्रिया नदीनाम्।

सर्गो न सृष्टो अर्वतीर्ऋतायञ्चकार महीरवनीरहभ्यः ॥ ७.०८७.०१

वरुणः- ऋताधिदेवता। सूर्याय- सवित्रे। पथः- मार्गान्। रदत्- अलिखत्। नदीनां अर्णांसि- उदकानि। समुद्रिया- अन्तरिक्षजानि प्रेरयति। सर्गः- अश्वः। अर्वाः- वडवाः प्रति। सृष्टः- विसृष्टः। न- इव। ऋतायन्- प्रकृतिनियतिमिच्छन्। महीः- महतीः। अवनीः- रात्रीः। अहभ्यः- अहोभ्यः। चकार- भिन्ना अकरोत् ॥१॥

आत्मा ते वातो रज आ नवीनोत्पशुर्न भूर्णिर्यवसे ससवान्।

अन्तर्मही बृहती रोदसीमे विश्वा ते धाम वरुण प्रियाणि ॥ ७.०८७.०२

ते- तव। आत्मा- स्वरूपभूतः। वातः- प्राणो भवति। रजः- उदकम्। आ नवीनोत्- प्रेरयति। यवसे- घासाय। पशुः। न- इव। भूर्णिः- भरणशीलो वातः। ससवान्- सम्भक्ता सन्नेति। वरुण- ऋताधिदेवत। इमे- एतयोः। बृहती- महत्योः। रोदसी- द्यावापृथिव्योः। अन्तः- मध्ये। ते- तव। प्रियाणि। विश्वा- सर्वाणि। धाम- स्थानानि सन्ति ॥२॥

परि स्पशो वरुणस्य स्मदिष्टा उभे पश्यन्ति रोदसी सुमेके।

ऋतावानः कवयौ यज्ञधीराः प्रचेतसो य इषयन्त मन्म ॥ ७.०८७.०३

ऋतावानः- प्रकृतिनियतिभूतसत्ययुक्ताः। कवयः- क्रान्तदर्शिनः। यज्ञधीराः- यज्ञधारकाः। प्रचेतसः- प्रकर्षचेतनवन्तः। ये। मन्म- मननम्। इषयन्त- वरुणं प्रापयन्ति ते। वरुणस्य- ऋताधिदेवतस्य। स्मदिष्टाः- प्रशस्तगतयः। स्पशः- चाराः पापपुण्यसाक्षिणः। सुमेके- सुरूपिण्यौ। उभे। रोदसी- द्यावापृथिव्यौ। परि पश्यन्ति ॥३॥

उवाच मे वरुणो मेधिराय त्रिः सप्त नामाभ्यां बिभर्ति।

विद्वान्पदस्य गुह्या न वोचद्युगाय विप्र उपराय शिक्षन् ॥ ७.०८७.०४

मेधिराय- मेधाविने । मे- मह्यम् । वरुणः । उवाच- अब्रवीत् । अघ्न्या- धेनुरदितिः पृथिवी । त्रिः सप्त नाम । बिभर्ति- धारयति । विप्रः- मेधावी वरुणः । उपराय- समीपे रममाणाय । युगाय- युक्ताय मह्यम् । शिक्षम्- उपदिशन् । विद्वान्- जानन् । पदस्य- उत्कृष्टस्य । गुह्या- रहस्यानि । न- च । वोचत्- ब्रवीति ॥४॥

तिस्रो द्यावो निहिता अन्तरस्मिन्तिस्रो भूमिरुपराः षड्विधानाः ।

गृत्सो राजा वरुणश्चक्र एतं दिवि प्रेङ्खं हिरण्ययं शुभे कम् ॥ ७.०८७.०५

अस्मिन्- एतस्मिन् वरुणे । अन्तः । तिस्रः- त्रिविधाः । द्यावः- द्युलोकाः । निहिताः । तिस्रः- त्रिविधाः । भूमीः- पृथिव्यः । षड्विधानाः- षडृतवः । उपराः- वरुणे उप्ताः । गृत्सः- विद्वान् । राजा- स्वामी । वरुणः । हिरण्ययम्- दीप्तम् । एतम्- इमं सूर्यम् । दिवि- नभसि । शुभे- शोभनाय । प्रेङ्खम्- दोलावद्गिद्वयसंस्पर्शनिमित्ति सायणः । कम्- अकरोत् ॥५॥

अव सिन्धुं वरुणो द्यौरिव स्थाद्रप्सो न श्वेतो मृगस्तुविष्मान् ।

गम्भीरशंसो रजसो विमानः सुपारक्षत्रः सतो अस्य राजा ॥ ७.०८७.०६

द्यौः- सूर्यः । इव । वरुणः । सिन्धुम्- समुद्रम् । अव स्थात्- अवस्थापयति । द्रप्सः- द्रवणशीलः । श्वेतः- शुक्रः । मृगः- गौरः । न- इव भवति । तुविष्मान्- बलवान् । गम्भीरशंसः- गम्भीरमन्त्रयुक्तः । रजसः- लोकस्य । विमानः- निर्माता । सुपारक्षत्रः- तारकक्षत्रियधर्मवान् । अस्य- एतस्य । सतः- जगतः । राजा- स्वामी भवति ॥६॥

यो मृळ्याति चक्रुषे चिदागो वयं स्याम वरुणे अनागाः ।

अनु व्रतान्यदितेर्द्वधन्तो यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७.०८७.०७

यः । आगः चक्रुषे- पापकृते । चित्- अपि । मृळयाति- दयां कुरुते । तस्मिन् । वरुणे । वयम् ।
अनागाः- अपापाः । स्याम- भवेम । अदितेः- अखण्डप्रकृतेः । व्रतानि- नियतीः । अनु धन्तः-
समर्धयन्तः । यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

Dr. Rangraji